

قانون نفقه

از جمله حقوق قانونی و نیز الزاماتی که قانون گذار برای زوجه و نیز زوج در نظر گرفته، موضوع نفقه است. حقی که برای زوجه امکان مطالبه آن را فراهم می‌کند و در مقابل آن زوج را مکلف به تادیه خواهد کرد. ماده ۱۱۰۷ قانون مدنی بیان می‌دارد: نفقه عبارت است از همه نیازهای متعارف و متناسب با وضعیت زن، از قبیل مسکن، البسه، غذا، اثاث منزل و هزینه‌های درمانی و بهداشتی و خادم در صورت عادت یا احتیاج به واسطه نقصان یا مرض.

از طرفی دیگر ماده ۱۱۰۶ قانون مدنی بیان می‌دارد: در عقد دائم نفقه زن به عهده شوهر است.

بنابراین در خصوص این دو ماده و نیز برخی ویژگی‌های نفقه، نکات زیر به اختصار بیان می‌شود:

- ۱- هدف و فلسفه وضع تاسیس قانونی نفقه، حمایت از زن است، چه اینکه در خانواده‌های ایرانی زنان اموال و درآمد کافی برای تامین مخارج خود و شرکت در هزینه خانواده را ندارند. بنابراین قانون گذار با این تاسیس حمایت خود را نسبت به زنان اعلام کرده است.
- ۲- حق مطالبه نفقه امتیازی است که قانون گذار با توجه به جایگاه زن برای وی در نظر گرفته است، امتیازی که زن به موجب آن می‌تواند از شوهر مطالبه نفقه کند و در صورت لزوم او را از طریق مدنی یا کیفری تحت تعقیب قرار دهد.
- ۳- زن در صورتی استحقاق نفقه خواهد داشت که از مرد تمکین کند، به عبارتی دیگر وظایف زناشویی خود را انجام دهد. بنابراین باید بیان داشت که نشوز و نافرمانی زن مانع استحقاق نفقه است.
- ۴- مصادیق ذکر شده در ماده ۱۱۰۷ قانون مدنی، تنها مصادیق نفقه نمی‌باشند، به عبارتی دیگر این مصادیق حصری نبوده و گستره آنها بسیار فراتر از آنچه گفته شده خواهد بود.
- ۵- در نفقه زن همان‌طور که از ظاهر ماده ۱۱۰۷ بر می‌آید وضعیت و احتیاجات زن به‌طور متعارف ملاک عمل است و نه وضعیت مرد. بنابراین اگر زن از خانواده متمکنی باشد، شوهر می‌بایست وسایل زندگی او را، آنچنان که شان و وضعیت اجتماعی و خانوادگی او اقتضا می‌کند، فراهم آورد. اما آنچه را که بایستی بسیار بدان توجه کرد تفکیک بین نیازهای رفاهی و نیازهای ضروری زن است. به عبارتی دیگر حکم ماده موصوف را فقط می‌بایست نسبت به نیازهای ضروری زوجه رعایت کرد، بنابراین زوجه به‌منظور تامین نیازهای رفاهی خود نخواهد توانست به حکم این ماده استناد کند بلکه در این موارد وضعیت مرد ملاک عمل خواهد بود، این تفسیر علاوه بر سازگاری با عرف و عقل با مذاق شریعت نیز سازگار است.
- ۶- آنچه را که شوهر به‌عنوان نفقه به زن می‌دهد، زن مالک آن می‌شود، بنابراین خواهد توانست هرگونه تصرفات مالکانه همچون فروش، بخشش یا... در آن مال انجام دهد.

- ۷- نفقه زن همواره بر نفقه سایر خویشاوندان نسبی مرد مقدم می‌باشد، بنابراین هرگاه شخصی توانایی پرداخت همزمان نفقه زن و نیز خویشاوندان نسبی خود را نداشته باشد، زن بر دیگران مقدم خواهد بود.
- ۸- زن بر خلاف خویشاوندان نسبی مرد، خواهد توانست نفقه زمان گذشته خود را مطالبه کند.
- ۹- نفقه زن برخلاف نفقه خویشان نسبی مرد، مشروط به فقر زن یا تمکن مرد نیست. بنابراین همان‌طور که پیشتر گفته شد زن حتی در صورت ثروتمند بودن خواهد توانست نفقه خود را از شوهر مطالبه کند.
- ۱۰- نفقه زن برخلاف نفقه خویشاوندان نسبی مرد، تکلیف یک‌جانبه است، به عبارتی دیگر در حقوق ایران، زن هیچ‌گاه مکلف به دادن نفقه به شوهر خود نیست. در حالی که نفقه خویشاوندان یا همان اقارب مرد یک تکلیف متقابل است.
- ۱۱- نفقه زن اصولاً و برخلاف نفقه خویشاوندان نسبی مرد، طلب ممتاز محسوب خواهد شد، بنابراین در صورت فوت شوهر، ورشکسته شدن شوهر و یا اینکه اموال شوهر برای پرداخت دیون و بدهی وی کفاف ندهد، نفقه زن بر سایر بدهی‌ها مقدم خواهد بود.
- ۱۲- درباره ضمانت اجرای عدم تادیه نفقه زوجه توسط زوج باید بیان داشت که در صورت خودداری شوهر از دادن نفقه و نیز عدم امکان الزام وی به انفاق، قانون به زن حق می‌دهد که از دادگاه تقاضای طلاق کند.